

DEBRECENI EGYETEM
Gazdaságtudományi Kar

Dr. Apáti Ferenc, egyetemi docens
Kurmai Viktória és Kicska Tibor, doktoranduszok

**A hazai zöldség-gyümölcs ágazat munkaerő-
gazdálkodásának helyzete és kilátásai**

„A humánerőforrás helyzete (múlt/jelen/jövő) a hazai élelmiszer-gazdaságban”
Debrecen, 2016. április 22.

Előadás vázlata

- 1. Az ágazat fejlődési tendenciái 2004–2013 között**
 - 1. Gyümölcsstermesztés**
 - 2. Zöldségstermesztés**
 - 3. Zöldség-gyümölcs feldolgozóipar**
- 2. A zöldség-gyümölcs termelés tőkeigénye**
- 3. A zöldség-gyümölcs termelés munkaerőigénye**
- 4. A zöldség-gyümölcs feldolgozóipar munkaerőigénye**
- 5. A munkaerő-gazdálkodás helyzete és kilátásai**

1.) Az ágazat fejlődési tendenciái (2004–2013)

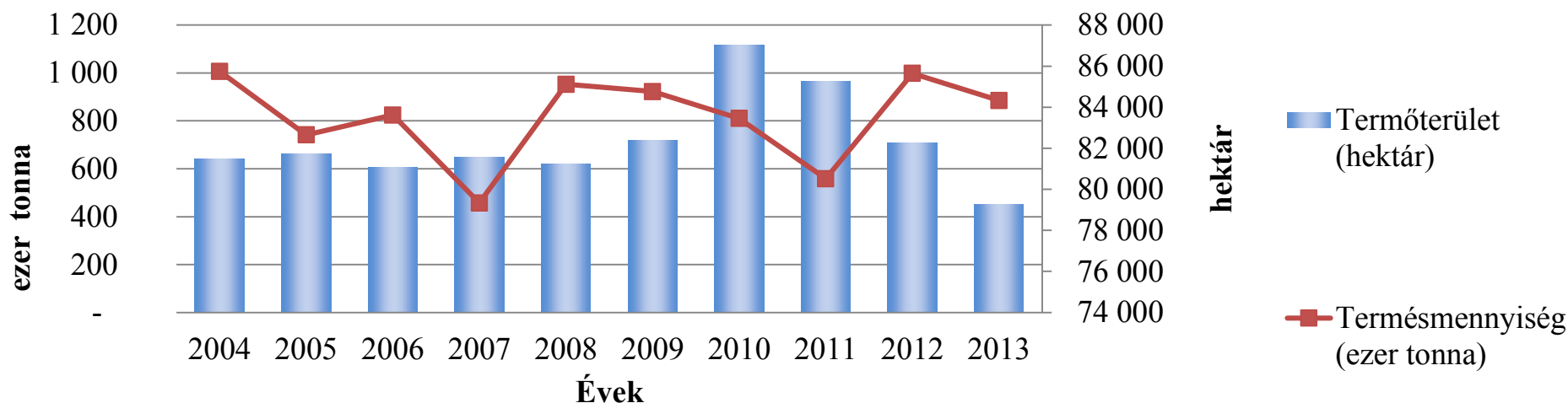

Gyümölcsstermesztés

Termelési volumen

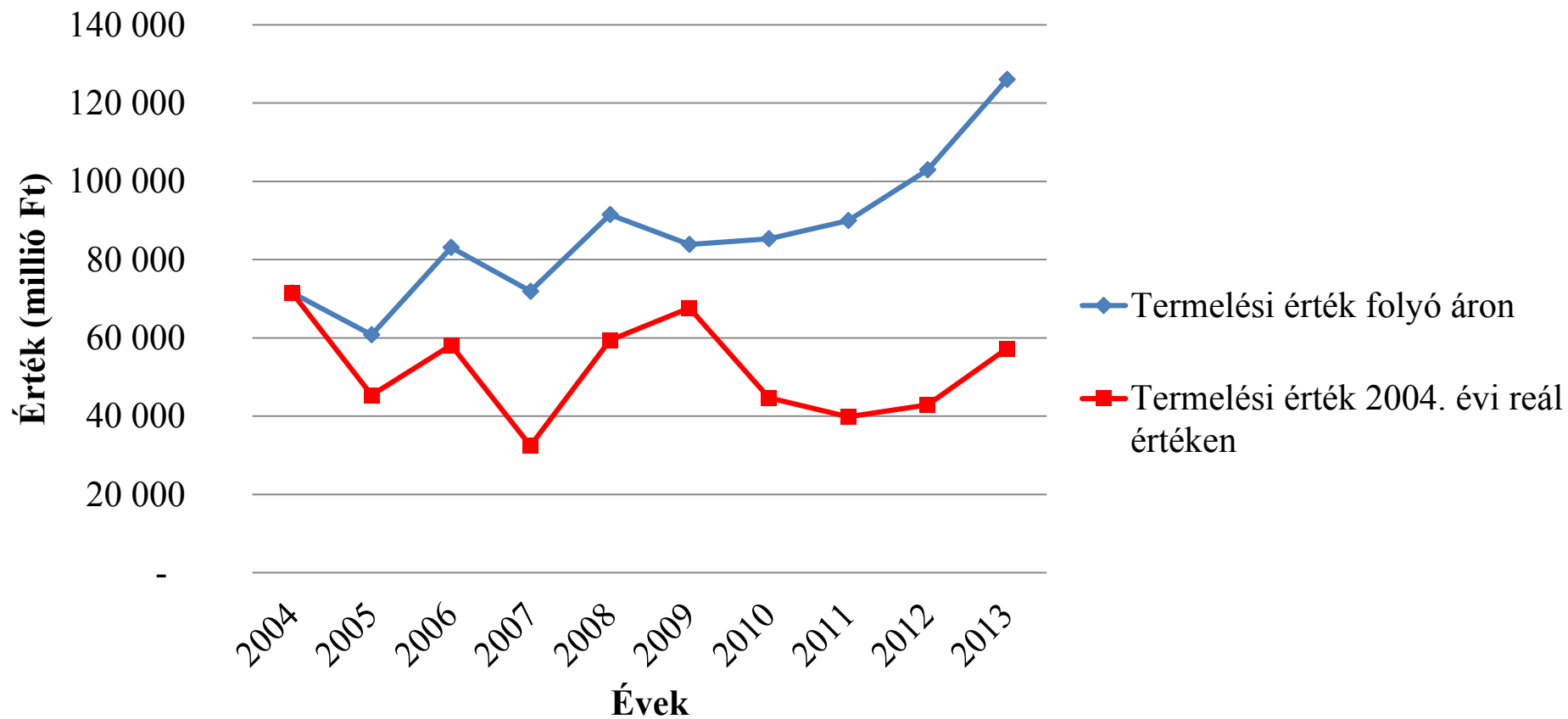
Fajcsoport	Fajok	Termésmennyiség*	Termőterület**
Bogyósok	Ribizli	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Málna	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Egres	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Szeder	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Szamóca	Stagnál	Növekedett
	Bodza	Növekedett	Növekedett
Csonthéjasok	Kajsziarack	Jelentősen csökkent	Csökkent
	Ősziarack	Csökkent	Csökkent
	Szilva	Csökkent	Stagnál
	Meggy	Stagnál	Stagnál
	Cseresznye	Csökkent	Növekedett
Alma-termésűek	Alma	Stagnál	Csökkent
	Körte	Stagnál	Stagnál
Héjasok	Dió	Stagnál	Stagnál

* Termésmennyiségek alakulása az utóbbi 10 évben (2012–2013. évek átlaga viszonyítva a 2003–2004. évek átlagához)

** Termőterületek alakulása az utóbbi 10 évben (2012–2013. évek átlaga viszonyítva a 2003–2004. évek átlagához)

Stagnál: 0-10% csökkenés
Csökkent: 10-30% csökkenés
Jelentősen csökkent: 30%-tól nagyobb csökkenés

Termelési érték

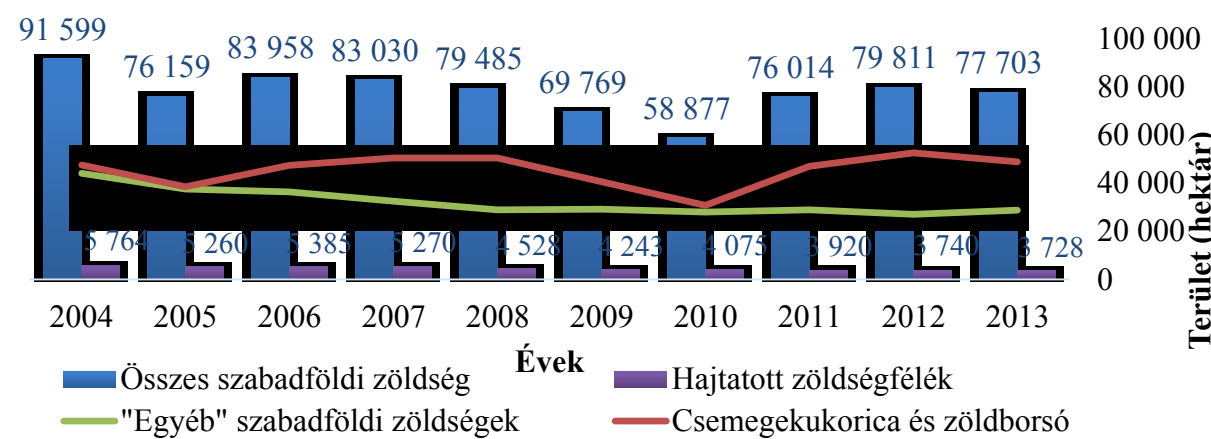

Zöldségtermesztés

Termelési volumen

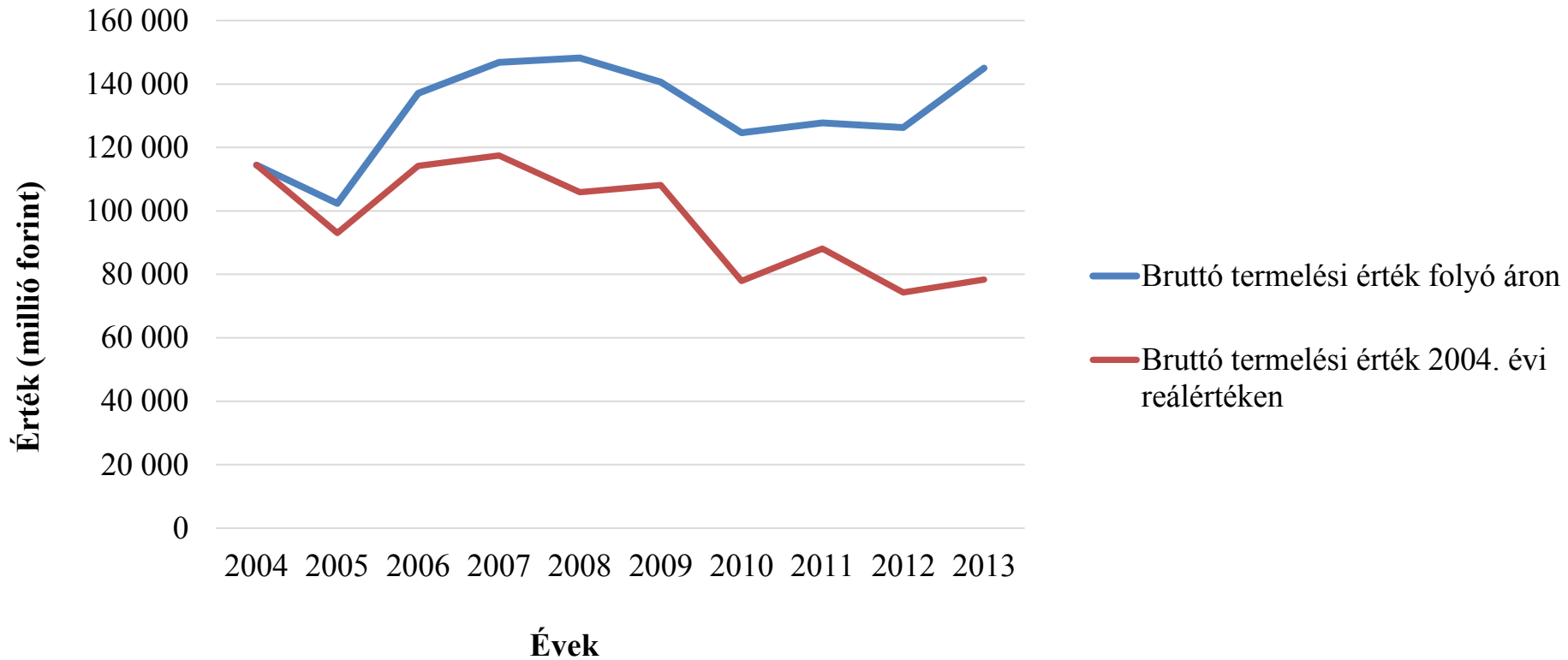
Fajcsoport	Fajok	Termésmennyiség*	Termőterület**
Paradicsom	Szabadföldi	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
Paprika	Szabadföldi	Csökkent	Jelentősen csökkent
Kabakosok	Konzervuborka	Kritikusan csökkent	Jelentősen csökkent
	Görögdinnye	Csökkent	Jelentősen csökkent
	Sárgadinnye	Csökkent	Jelentősen csökkent
Hüvelyesek	Zöldborsó	Csökkent	Stagnál
	Bab	Jelentősen csökkent	Növekedett
Káposztafélék	Karfiol és borkkoli	Kritikusan csökkent	Csökkent
	Kelkáposzta	Kritikusan csökkent	Csökkent
	Fejes káposzta	Kritikusan csökkent	Növekedett
Gyökérzöldség	Sárgarépa	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Pasztinák	Jelentősen csökkent	Jelentősen csökkent
	Gyökérperezselyem	Jelentősen csökkent	Csökkent
	Cékla	Jelentősen csökkent	Stagnál
	Gumós zeller	Jelentősen csökkent	Stagnál
	Torma	Jelentősen csökkent	Növekedett
Hagymafélék	Vöröshagyma	Kritikusan csökkent	Jelentősen csökkent
	Fokhagyma	Stagnál	Növekedett
Egyéb	Spárga	Növekedett	Jelentősen csökkent
	Csemegekukorica	Csökkent	Stagnál

* Termésmennyiségek alakulása az utóbbi 10 évben (2012–2013. évek átlaga viszonyítva a 2003–2004. évek átlagához)

** Termőterületek alakulása az utóbbi 10 évben (2012–2013. évek átlaga viszonyítva a 2003–2004. évek átlagához)

Stagnál: 0-10% csökkenés
Csökkent: 10-30% csökkenés
Jelentősen csökkent: 30-50% csökkenés
Kritikusan csökkent: 50%-tól nagyobb csökkenés

Termelési érték

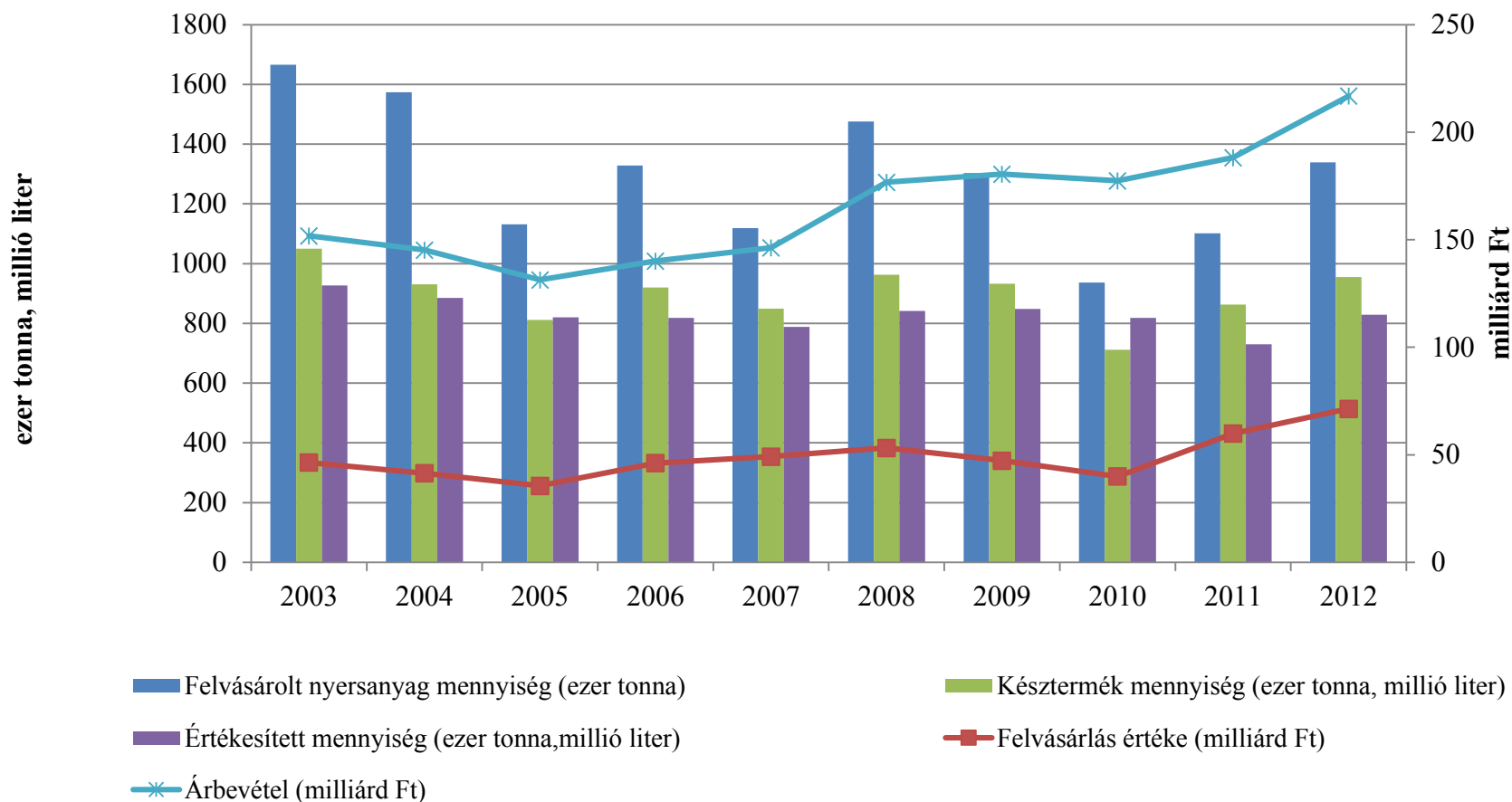

Zöldség-gyümölcs feldolgozóipar

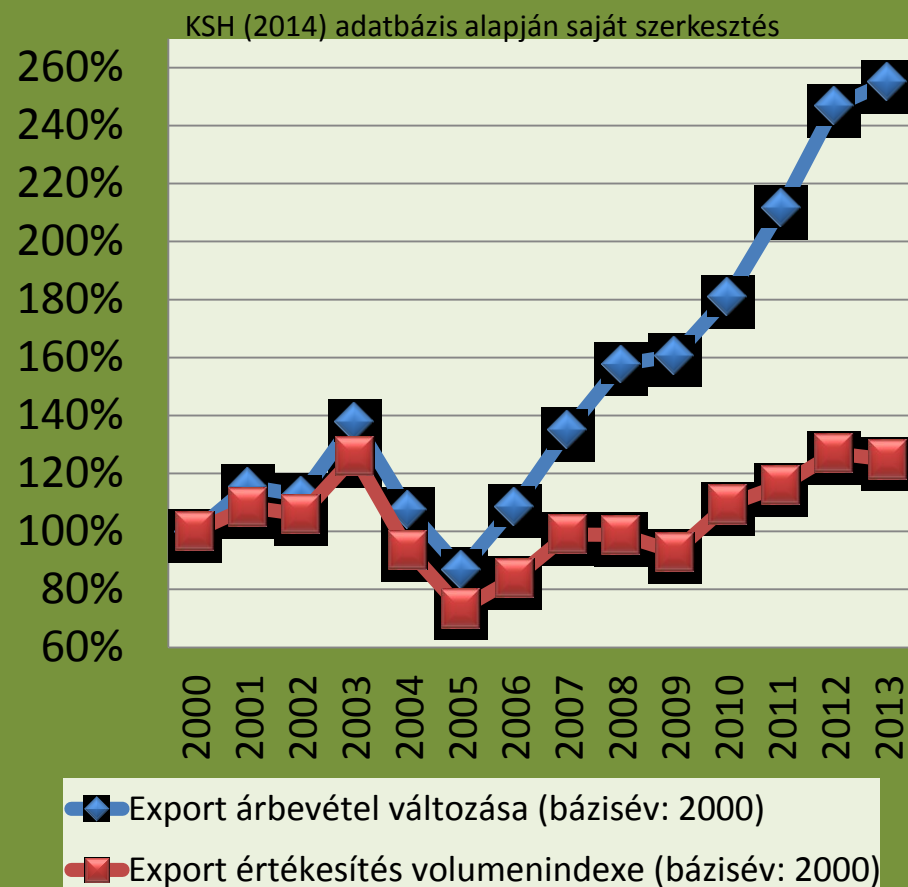
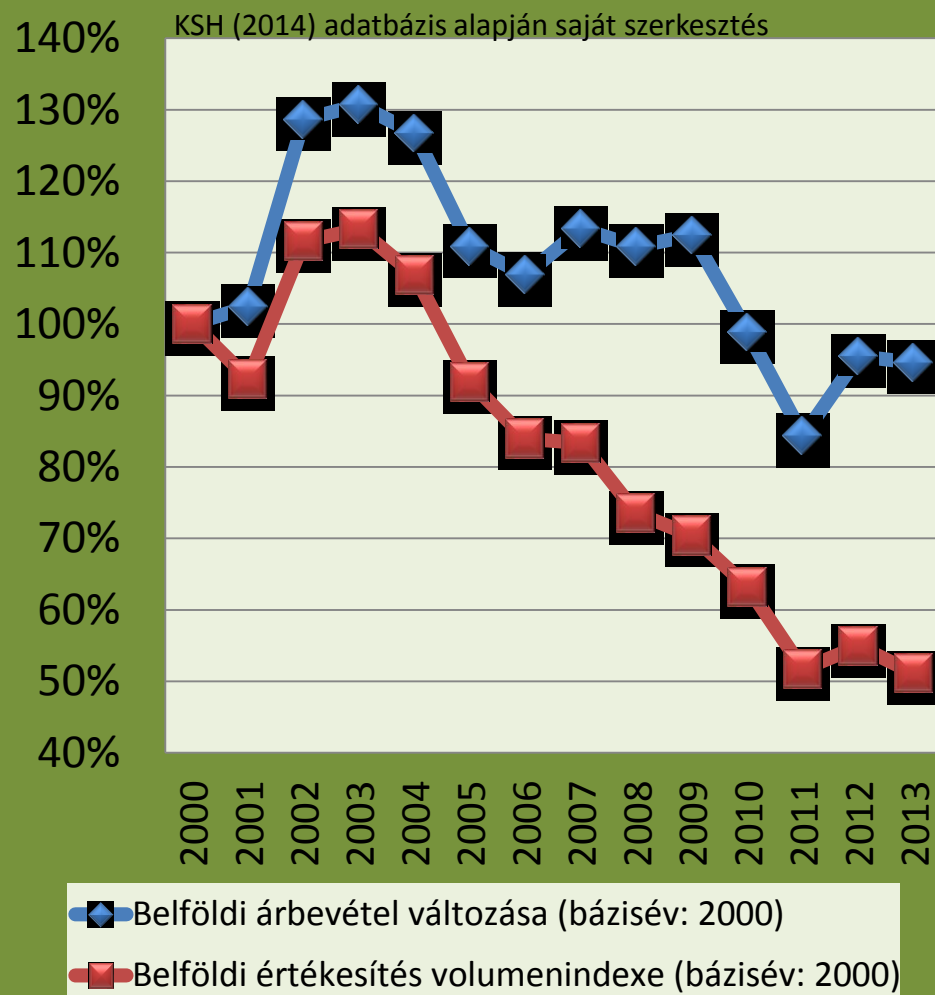
Gazdasági jelentőség, termelési volumen

* Termelt mennyiségek alakulása az utóbbi 10 évben (2009–2012. évek átlaga viszonyítva a 2000–2003. évek átlagához)

Stagnál: 0-10% csökkenés
 Csökkent: 10-30% csökkenés
 Jelentősen csökkent: 30-50% csökkenés
 Kritikusan csökkent: 50%-tól nagyobb csökkenés

Belföldi árbevételének változása és a belföldi értékesítés volumenindexe (2000–2012)

Export árbevételének változása és az export értékesítés volumenindexe (2000–2012)

Szakágazati tendenciák

Termékcsoporth	Termelt mennyiség*
Zöldség-gyümölcs feldolgozó és tartósító alágazat	Csökkent
1. Burgonyafeldolgozás	Kritikusan csökkent
2. Légyártás	Csökkent
Narancs	Kritikusan csökkent
Alma	Növekedés
Paradicsom	Kritikusan csökkent
Egyéb	Jelentősen csökkent
3. Egyéb feldolgozás (hűtő- és konz)	Csökkent
Zöldségfeldolgozás	Csökkent
• Fagyasztott zöldség	Csökkent
• Szárított zöldség	Jelentősen csökkent
• Borsó (nem fagyasztva)	Stagnál
• Sűrített paradicsompüré, -krém	Csökkent
• Csemegekukorica (nem fagy.)	Stagnál
• Savanyúság	Jelentősen csökkent
• Egyéb	Növekedés
Gyümölcsfeldolgozás	Stagnál
• Gyorsfagyasztott	Csökkent
• Dzsem, zselé, püré, krém	Növekedés
• Dió, mogyoró	Növekedés
• Félkész gyümölcskonzerv	Kritikusan csökkent
• Egyéb	Növekedés
Hulladék	Növekedés

2. A zöldség-gyümölcs termelés tőkeigénye

A gyümölcsstermelés befektetett-tőke-igénye

Megnevezés	Tőkeigény (ezer Ft/ha)
Termőföld	1 000-3 000
Ültetvény	2 000-12 000
Erőgépek	500-1 300
Munkagépek	400-800
Géptároló, raktár, egyéb építmények	200-300
„Termesztési fázis” beruházásai összesen:	4 100-17 400
Hűtőtároló	2 000-9 000
Válogató-osztályozó terem és berendezés	1 000-2 500
Csomagoló berendezések	500-2 000
Árumozgatás gépei	300-800
Göngyölegek	500-2 000
„Poszt harveszt” beruházás összesen	4 300-16 300
BEFEKTETETT TŐKE MINDÖSSZESEN	4 100-33 700

A zöldségtermelés befektetett tőke igénye

Megnevezés	Tőkeigény (ezer Ft/ha)
Termőföld	1 000 - 4 000
Erőgépek	350 – 700
Munkagépek	300 - 1 000
Géptároló, raktár, egyéb építmények	50 - 100
„Termesztési fázis” beruházásai összesen:	1 700 - 5 800
Hűtőtároló	(0) 2 000 - 4 000
Válogató-osztályozó terem és berendezés	(0) 200 - 550
Csomagoló berendezések	(0) 200 - 400
Árumozgatás gépei	40 - 60
Göngyölegek	60 - 90
„Poszt harveszt” beruházás összesen	(0) 2 500 - 5 100
BEFEKTETETT TŐKE MINDÖSSZESEN	1 700 - 10 900

Hajtatott termesztés: 50-120 / 250-300 millió Ft/ha (fólia / üvegház)
+ 50-100 millió Ft/ha posztharveszt

A zöldség-gyümölcs termelés forgótőkeigénye

Ágazat

Forgótőkeigény (ezer Ft/ha)

Alma	1 200-1 700
Körte	800-1 000
Meggy	600-1 000
Szilva	500-900
Kajszibarack	1 000-1 400
Őszibarack	800-1 100
Cseresznye	1 000-1 200
Málna	2 500-3 500
Szeder	2 500-3 500
Ribiszke	400-700
Szamóca	2 000-5 000
Bodza	500-700
Csemegekukorica	350-550
Zöldborsó	350-500
Szántóföldi (ipari) paradicsom	1 200-1 500
Szántóföldi zöldpaprika	3 000-4 000
Egyéb szabadföldi ipari zöldségek	1 000-2 000
Egyéb szabadföldi frisspiaci zöldségek	2 000-4 000
Hajtatott termesztés (fólia, üvegház)	10 000-60 000

A versenyképes terméshozam és -minőség elérését leginkább korlátozó tényezők

Az intenzív termeléshez szükséges tényezők

3.) A zöldség-gyümölcs termelés munkaerőigénye

A gyümölcsstermelés munkaerőigénye

Gyümölcsfaj	Kalkulált termés- szint (t/ha)	Kézi munkák				Gépi munkák munkaidő- szükséglete (m.óra/ha)
		Technoló- giai műveletek* munkaidő- szükséglete (m.óra/ha)	Betakarítás munkaidő- szükséglete * (m.óra/ha)	Poszt harveszt munkaidő- szükséglete (m.óra/ha)	Összes kézi munkaidő- szükséglet (m.óra/ha)	
Alma – intenzív	40	190-240	300-500	125-175	615-915	70-100
Alma – félintenzív	40	220-270	360-600	90-120	670-990	60-100
Alma – előregedett	15	180-230	100-250	10-20	290-500	40-60
Körte	20	160-220	200-350	50-100	410-670	50-70
Meggy – kézi betak.	12	130-170	600-950	0	730-1 120	25-50
Meggy – gépi betak.	12	130-170	30-80	0	160-250	30-60
Cseresznye (frissp.)	11	160-200	900-1 200	200-300	1 260-1 700	35-60
Szilva – kézi betak.	20	100-150	300-400	0	400-550	30-50
Szilva – gépi betak.	20	100-150	30-80	0	130-230	40-60
Kajszi	15	200-400	500-800	50-100	750-1 300	40-70
Őszibarack	18	200-400	300-500	200-300	700-1 200	40-70
Málna	10	1 000-1 500	1 500-2 500	0-500	2 500-4 500	50-150
Szeder	15	1 000-1 500	2 000-3 000	0-500	3 000-5 000	50-150
Piros ribiszke	7	100-150	80-120	0	180-370	80-150
Fekete ribiszke	2	100-150	80-120	0	180-370	60-120
Szamóca (szfi)	15	800-1 500	2 500-4 000	200-800	3 500-6 300	100-300
Bodza	10	50-150	250-400	0	300-550	30-60

A zöldségtermelés munkaerőigénye

Faj / Termelési mód	Kalkulált termésszint	Technológia műveletek (m.óra/ha)	Betakarítás (m.óra/ha)	Posztharvest (m.óra/ha)	Összesen (m.óra/ha)
Paprika (talajos fűtött)	15-17 kg/m²	6500-7000	1800-2000	1000-1100	9500-10000
Paprika (talajos hideg)	9-10 kg/m²	7500-8000	1400-1500	800-900	9500-10000
Paprika (talaj nélküli fűtött)	16-19 kg /m²	8500-9000	2300-2500	1300-1500	12000-13000
Paprika (talaj nélküli hideg)	10-11 kg/m²	7500-8000	1600-1800	900-1000	10000-11000
Paprika (üvegház)	20-25 kg/m²	9000-11000	3000-4000	1000-1500	13000-16500
Paradicsom (üvegház)	35-45 kg/m²	10000-13000	4000-5000	1000-2000	15000-20000
Konzervuborka	14-16 kg/fm	2000-2500	6000-7000	400-600	8500-10000
Szabadszíri paprika (ipari)*	40-50 t/ha	1300-1500	1500-2000	50-100	3000-3600
Szabadszíri frisszíci zöldségek		500-4000 munkaóra/ha			
Szántószíri ipari zöldségek		50-150 munkaóra/ha			
	ez döntően a gépi munkákhoz kapcsolódó élőmunka-felhasználás, érdemi kézi munka nincs				

Az ágazat munkaerő-felhasználása

Ágazat	Termelés (fő)	Posztharveszt (fő)	Összesen (fő)
Zöldségajtatás+Gomba	27 346	8 929	36 275
Szabadföldi zöldség	55 440	12 350	67 790
Gyümölcs	24 739	6 800	31 539
Összesen	107 525	28 079	135 604

Forrás: Fruitvab

Ágazati stratégia szerinti cél: a termelés mennyiségét
1,5-szeresére növelni

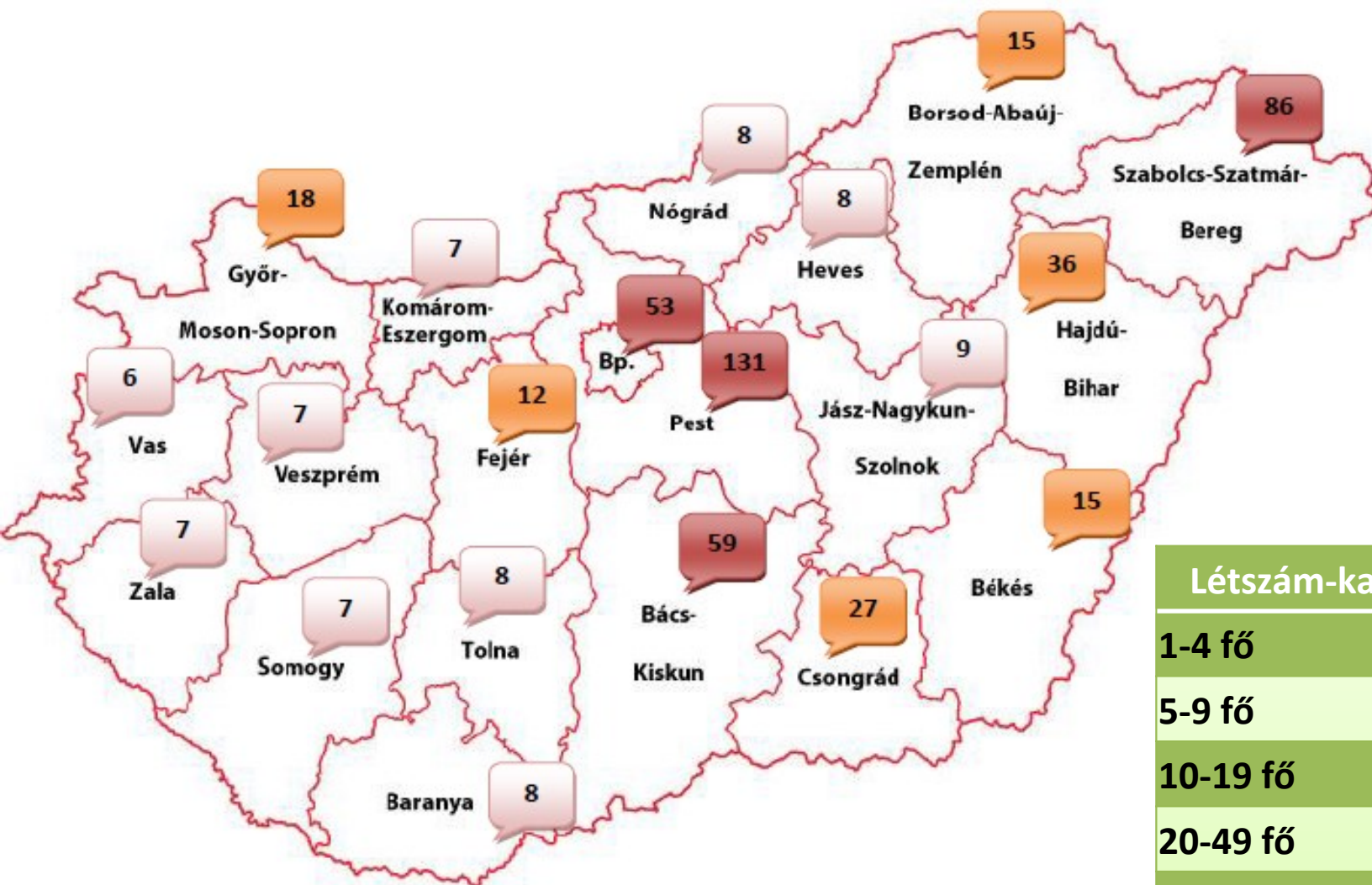

4.) A zöldség-gyümölcs feldolgozóipar munkaerőigénye

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás, -tartósítás működő vállalkozásainak száma és megoszlása (2011)

Létszám-kategória	fő
1-4 fő	348
5-9 fő	72
10-19 fő	46
20-49 fő	25
50-249 fő	31
250 fő felett	5
Mindösszesen	527

KSH (2014) adatbázis alapján saját szerkesztés

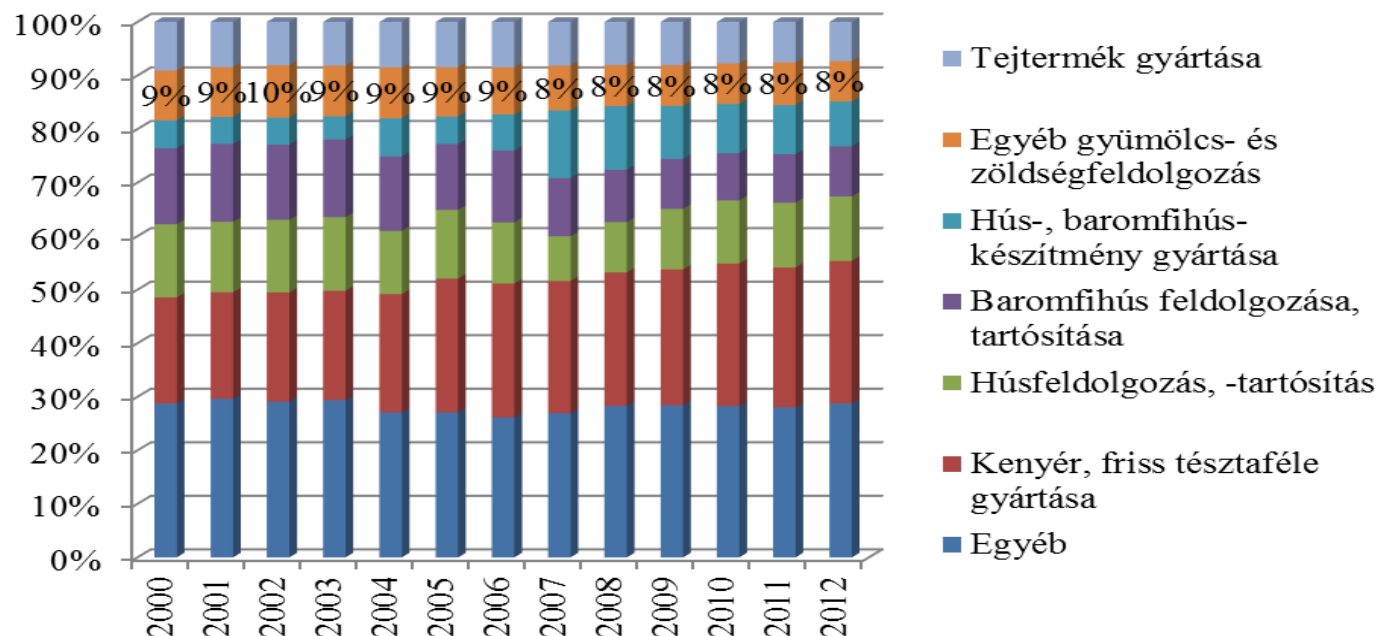
A zöldség-gyümölcs feldolgozóipari működő vállalkozások száma és árbevétele létszám-kategóriánként

	2001			2011		
Létszám-kategóriák (fő)	Működő vállalkozások száma (db)	Nettó árbevétel (milliárd Ft)	Árbevétel megoszlása (%)	Működő vállalkozások száma (db)	Nettó árbevétel (milliárd Ft)	Árbevétel megoszlása (%)
1–9	393	6,5	4	420	20,8	9
10–19	36	3,9	2	46	11,3	5
20–49	28	8,4	5	25	13,6	6
50–249	50	79,0	43	31	98,4	44
> 250	16	84,7	46	5	79,2	35
Összesen	523	182,5	100	527	223,3	100

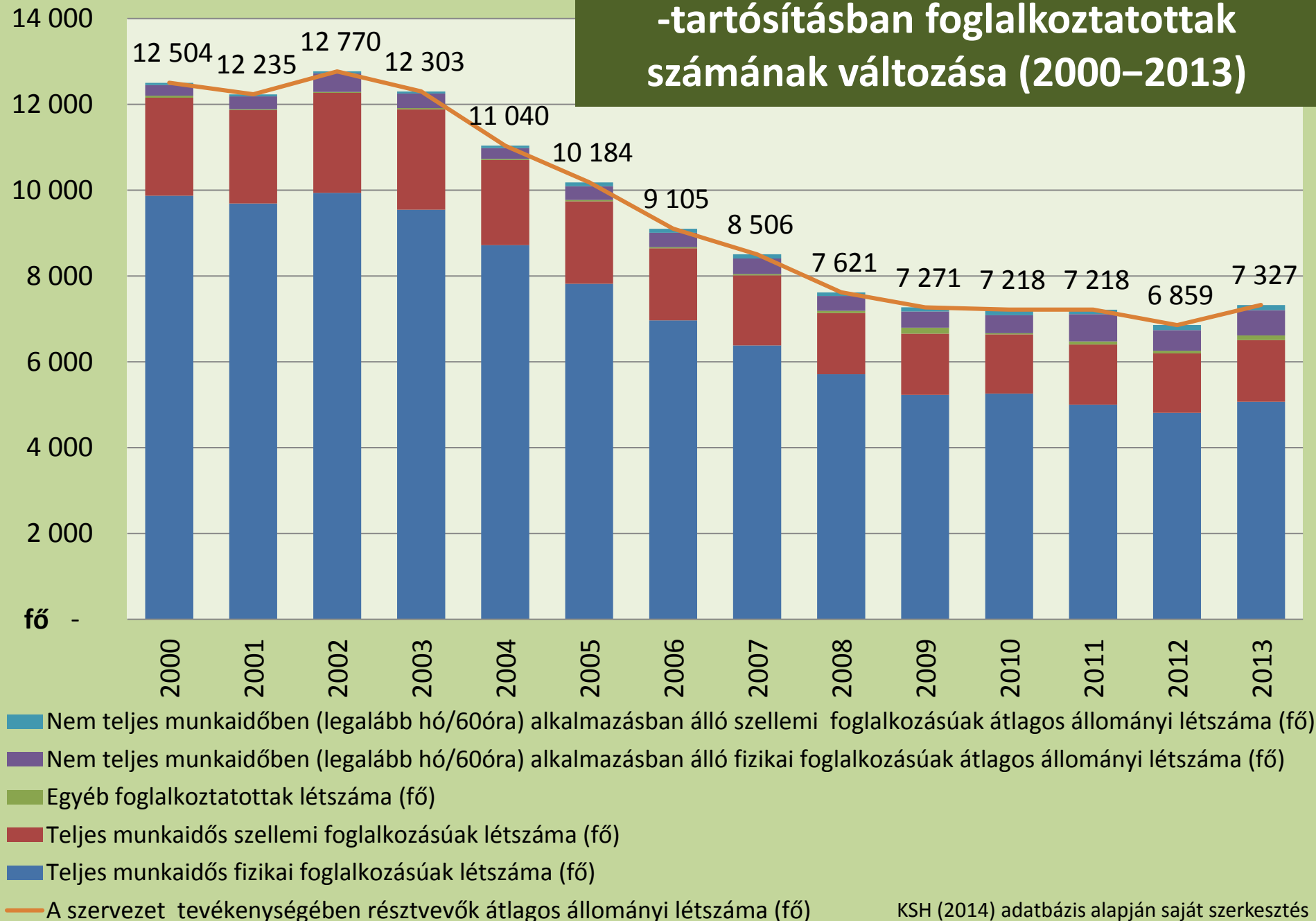
A hazai zöldség-gyümölcs feldolgozóiparban foglalkoztatottak aránya az élelmiszeriparban (2000–2012)

Évek	Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás alágazat (fő)	Élelmiszergyártás (fő)	Részarány
2000	12 504	109 664	11,4%
2002	12 770	112 460	11,4%
2004	11 040	101 477	10,9%
2006	9 105	93 681	9,7%
2008	7 621	90 128	8,5%
2010	7 218	86 630	8,3%
2012	6 859	84 562	8,1%
2013	7 327	84 434	8,7%

Forrás: KSH

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás, -tartósításban foglalkoztatottak számának változása (2000–2013)

Az élelmiszer-ipari szakágazatok foglalkoztatási mutatói (2012)

Szakágazatok	1 alkalmazottra jutó termelési érték (millió Ft)	1 milliárd Ft termelési értékre jutó alkalmazott (db)
Olaj gyártása	222,3	4
Haszonállat-eledelel gyártása	58,5	17
Gyümölcs-, zöldséglé gyártása	54,9	18
Malomipari termék gyártása	50,9	20
Hobbiállat-eledelel gyártása	47,0	21
Tea, kávé feldolgozása	39,9	25
Tejtermék gyártása	35,4	28
Baromfi-hús feldolgozása, tartósítása	29,7	34
Egyéb gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás (hűtő- és konzervipar)	29,0	34
Homogenizált, dietás étel gyártása	28,3	35
Húsfeldolgozás, -tartósítás	24,8	40
Jégkrém gyártása	23,4	43
Hús-, baromfi-hús-készítmény gyártása	22,2	45
Tésztafélék gyártása	20,8	48
Tartósított lisztes áru gyártása	19,4	52
Fűszer, ételízesítő gyártása	18,7	53
Burgonyafeldolgozás, -tartósítás	14,6	68
Edesseg gyártása	14,0	72
Halfeldolgozás, -tartósítás	10,6	95
M.n.s. egyéb élelmiszer gyártása	9,2	108
Kenyér; friss pékáru gyártása	4,8	208

5.) A munkaerő-gazdálkodás helyzete és kilátásai

- **Nincs megfelelő mennyiségű munkaerő a fejlődéshez.**
- **Minőségi munkaerőről érdemben nem lehet beszélni.**
- **A középfokú végzettségű, szakképzett munkaerő csak nyomokban létezik, nagyjából részben betanított munkásokkal dolgozunk (az alkalmi munkaerő /40-80%/ nagymértékű fluktuációja mellett).**
- **A munkaerő jelentős része nem motivált, nem törekszik a minőségi munkavégzésre, ezért folyamatos kontrollt igényelnek.**
- **A jelenlegi munkaerő elöregedett, a fiatal generáció kevésbé akar az élelmiszer-gazdaságban dolgozni.**
- **Kifejezetten sok nehézséget és kárt okoz a közmunkaprogram és a szociális háló.**
- **A tőke- és munkaigényes ágazatok nehezen vagy nem fognak működni!!!**
- **Jelentős bérnövekedés ???!!!**

Középtávon jelentős javulást nem várunk!

A close-up photograph of a flowering branch, likely an apple tree. The branch features several pink and white blossoms, some in full bloom and others as buds. A honeybee is perched on the center of one of the open flowers, its body angled towards the yellow stamens. The background is a soft-focus green field with numerous small yellow wildflowers. A bright yellow horizontal band spans the width of the image, containing black text.

Köszönjük szépen a megtisztelő figyelmet!